

Vereniging VEB NCVB

Postbus 240, 2501 CE Den Haag
Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag

T: +31 (0)70 313 00 00
F: +31 (0)70 313 00 99

I: www.veb.net
E: info@veb.net

Rek: ABN-AMRO 51.70.19.485
K.v.k: 40408053

Baker Tilly Berk N.V.
BDO Accountants & Belastingadviseurs B.V.
Deloitte Accountants B.V.
Ernst & Young LLP
KPMG Accountants N.V.
Mazars Paardekooper Hoffman Accountants N.V.
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Kopie aan:

Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (“**NBA**”)
De beursvennootschappen genoteerd aan Euronext Amsterdam

Den Haag: 10 januari 2017
Referentie: 2017 001 PK DT GK
Betreft: [Accountantsbrief 2017] AvA seizoen 2017 en de verwachte bijdrage van de accountant

Geachte dames en heren,

De Vereniging van Effectenbezitters (“**VEB**”) vraagt graag uw aandacht voor het volgende.

Sinds 2013 sturen wij aan de grote accountantskantoren een brief met het verzoek tijdens de algemene vergadering (“**AvA**”) meer uitleg te geven over hun controlewerkzaamheden en bevindingen. Tijdens de daaropvolgende AvA-seizoenen is gebleken dat accountants (desgevraagd) meer uitleg hebben gegeven dan voorheen. Ook verstrekken de accountants van beursvennootschappen tegenwoordig een uitgebreide controleverklaring. Al met al is dit een positieve ontwikkeling.

De VEB hoopt en verwacht dat accountants en beursvennootschappen bereid zijn deze positieve lijn in 2017 door te trekken.

Met het oog op de jaarrekening en het bestuursverslag over 2016 en de daaropvolgende AvA berichten wij u graag over hetgeen de VEB verwacht van de controlerend accountants van beursgenoteerde ondernemingen in 2017. Bijvoorbeeld op gebied van de uitgebreide controleverklaring. Ook meldt de VEB in deze brief enkele punten die wij voornemens zijn aan de orde te stellen tijdens het AvA-seizoen 2017.

1. Algemeen standpunt VEB in accountancydiscussie

Zoals bekend heeft de accountant een duidelijke publieke taak ter ondersteuning van het vertrouwen in de financiële markten. Het belang van die taak is de afgelopen jaren nadrukkelijk

– door de politiek, de Werkgroep Toekomst Accountantsberoep, de NBA en de Monitoring Commissie Accountancy – bevestigd.

De accountant is door de wetgever aangewezen om de jaarrekening te onderzoeken en hij is juist door zijn kennis en ervaring bij uitstek geschikt uitingen en handelingen van het management van ondernemingen kritisch te toetsen. In ieder geval waar het gaat om de (al dan niet correcte) toepassing van de financiële verslaggevingstandaarden maar in toenemende mate ook daarbuiten zoals de bredere discussie over *integrated reporting* aantoont. Stakeholders verwachten van de accountant dan ook terecht dat hij deze rol op zich neemt.

2. De Key Audit Matters in de uitgebreide controleverklaring

De uitgebreide controleverklaring, met daarin een toelichting op de kernpunten van de controlewerkzaamheden (*key audit matters*) heeft de informatiewaarde van die controleverklaring vergroot. De controleverklaring vertelt hierdoor steeds beter het verhaal achter de jaarrekeningcontrole. Daardoor biedt de controleverklaring de gebruiker van de jaarrekening een beter bedrijfsspecifiek inzicht, bijvoorbeeld in de risico's, de waarderingen en de interne controle.

In de *key audit matter* paragraaf ziet de VEB graag dat – behalve de vermelding van de kernpunten en de wijze waarop de controle daarop is ingericht (inclusief eventuele bijzondere controlestappen) – door de accountant tevens een concluderend oordeel voor ieder kernpunt wordt opgenomen. Het enkel adresseren van een issue is voor de gebruiker onvoldoende. Voor de gebruiker van de jaarrekening is voorts relevant of de beursvennootschap de betreffende kwestie – naar mening van de accountant – adequaat heeft geadresseerd.

3. Materiele onjuistheden in het bestuursverslag

De rol van de accountant bij de controle van het bestuursverslag is recent terecht aangescherpt in de wet.¹

De accountant dient na te gaan of het bestuursverslag, in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de rechtspersoon en zijn omgeving, *materiële onjuistheden* bevat. Behalve inzicht in de cijfers van de jaarrekening zal de accountant tijdens het onderzoek van de jaarrekening minimaal kennis moeten hebben verkregen in (de houdbaarheid van) het businessmodel, de bedrijfstak waarin de onderneming opereert en de corporate governance. De VEB verwacht dat de accountant een actieve rol speelt bij de controle van het bestuursverslag.

Op basis van het onderzoek van het bestuursverslag dient de accountant in zijn controleverklaring een oordeel op te nemen of sprake is van materiële onjuistheden met (in voorkomende gevallen) een opgave daarvan. De rol van de accountant bij het bestuursverslag

---

¹ Artikel 2:393 lid 3 bepaalt: “De accountant onderzoekt of de jaarrekening het in artikel 362 lid 1 vereiste inzicht geeft. Hij gaat voorts na, of de jaarrekening aan de bij en krachtens de wet gestelde voorschriften voldoet, of het bestuursverslag overeenkomstig deze titel is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is, en of het bestuursverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de rechtspersoon en zijn omgeving, materiële onjuistheden bevat, en of de in artikel 392 lid 1, onderdelen b tot en met f, vereiste gegevens zijn toegevoegd.”

krijgt steeds meer het accent. Dit betekent dat de reikwijdte (scope) van het accountantsonderzoek breder wordt.

Bij de controle van het bestuursverslag gaat het inmiddels niet meer alleen om de controle van de weergegeven cijfers, maar ook om de controle van niet-financiële informatie, zie in dat kader ook paragraaf 4 hieronder. Dit betekent dat de accountant een andere controleaanpak dient te hanteren dan in het verleden. De controle van niet-financiële informatie betreft immers een evidente uitbreiding van de scope van het onderzoek.

Bij door het management uitgesproken verwachtingen in het bestuursverslag dient de accountant bijvoorbeeld de door de onderneming gehanteerde aannames te toetsen. Doet het management uitspraken die buiten de scope van het reguliere jaarrekeningonderzoek vallen, dan betekent dit dat de accountant aanvullende werkzaamheden dient te verrichten om te controleren of deze uitspraken geen materiële onjuistheden bevatten.

De term *materiële onjuistheden* is niet toegelicht in de wet noch in de parlementaire geschiedenis. Mogelijkerwijs leidt dit tot een beperkte invulling door de accountants. De VEB ziet een *materiële onjuistheid*, als een onjuistheid die de beleggingsbeslissing van een belegger mogelijkerwijs zou kunnen beïnvloeden. Het is moeilijk hieraan een kwantitatieve drempel te koppelen. Een onjuist uitgedrukte “*tone at the top*” is bijvoorbeeld moeilijk in geld uit te drukken. Toch spreekt voor zich dat dit voor een belegger van materieel belang zijnde informatie is.

4. Niet-financiële informatie in het bestuursverslag

Naast financiële informatie bevat het bestuursverslag ook niet-financiële informatie. Niet-financiële informatie verschaft de belegger onder meer inzicht in het beleid van een beursvennootschap (alsmede de zorgvuldigheidsprocedures), de resultaten van dit beleid en de voornaamste risico's met betrekking tot milieu, sociale en personeelsaangelegenheden, eerbiediging van mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Voorts is cyber security een belangrijk onderdeel van de AO/IB dat bij alle beursvennootschappen hoog op de agenda moet staan.

Mede gezien het recente akkoord van Parijs² is het belang van niet-financiële informatie voor de stakeholders van beursvennootschappen evident. Beleggers verwachten dat zij over de bovenstaande genoemde onderwerpen adequaat in het bestuursverslag worden geïnformeerd. De accountant dient deze informatie dan ook te betrekken bij de controle van het bestuursverslag. De VEB ziet graag dat de accountant de gebruiker informeert hoe hij deze controle heeft ingericht.

Toetst de accountant deze niet-financiële informatie niet, dan zal de accountant duidelijk dienen vermelden welke pagina's van het bestuursverslag niet zijn gecontroleerd op materiele onjuistheden.

---

² Volgend op de Klimaatconferentie in Parijs in 2015.

5. Vragenlijst

Ten slotte heeft de VEB het komend AvA-seizoen bijzondere aandacht voor onderstaande thema's en bijbehorende vragen. Waar relevant zal de VEB deze onderwerpen op de AvA aan de orde stellen, zeker als deze niet zijn toegelicht in de uitgebreide controleverklaring.

5.1 Controleteam

De VEB krijgt graag meer inzicht in de samenstelling en deskundigheid van het controleteam. Voorts wenst de VEB meer inzicht in de betrokkenheid van de lead partner bij de aansturing van de controle van buitenlandse dochteronderneming(en).

- (i) Wat was de precieze samenstelling van het controleteam gespecificeerd naar senioriteit? (aantal partners, accountants direct onder partnerniveau, aantal seniors, aantal reguliere medewerkers).
- (ii) Wat is de verdeling van controle-uren op partnerniveau en senior- en junior-medewerkersniveau?
- (iii) Ten aanzien van de controle van buitenlandse dochterondernemingen:
  - a. Wordt de controle op buitenlandse dochters verricht door een eigen team afkomstig van het hoofdkantoor, door een buitenlandse vestiging van het hoofdkantoor of door een andere auditfirma?
  - b. Indien de controle wordt verricht door een buitenlandse vestiging van de auditfirma of een ander kantoor, op welke wijze vindt de aansturing door en controle van de lead partner plaats?
  - c. Op welke wijze toetst de lead partner de controlewerkzaamheden en controlekwaliteit van de buitenlandse collega?
  - d. Hoe is het totale auditbudget aangewend naar zowel de divisies/segmenten als de geografische gebieden waarin de beursvennootschap actief is?

5.2 Controleomgeving en controleverschillen

Geconstateerde controleverschillen (door fouten of fraude) kunnen een indicatie zijn van de kwaliteit van de interne controleomgeving. Zij zijn daardoor een uitvloeisel van de kwaliteit van mensen, systemen en processen die allen hun rol hebben in het borgen van een betrouwbare verslaglegging van de beursvennootschap.

- (iv) Welke elementen van de interne controle brengen volgens de accountant ten opzichte van vorig jaar een hoger risico met zich mee, in termen van financieel risico en urgentie? Op welke punten is verbetering geconstateerd?
- (v) Hoeveel controleverschillen zijn vastgesteld die ook zijn gecorrigeerd (*adjusted audit misstatements*)? Hoeveel daarvan waren individueel groter dan 10% van de materialiteitsgrens? Wat was de cumulatieve impact van deze controleverschillen op het resultaat voor belastingen? Wat waren de belangrijkste veranderingen zowel in grootte als aard ten opzichte van vorig jaar?

- (vi) Hoeveel niet-aangepaste controleverschillen (*unadjusted audit misstatements*) zijn door de accountant geconstateerd? Waarop hadden deze controleverschillen betrekking? Wat was de individuele impact van het grootst geconstateerde verschil? Wat was de cumulatieve impact van deze controleverschillen op het resultaat voor belastingen? Om welke reden(en) heeft de accountant gemeend dat deze verschillen niet materieel waren? Wat waren de belangrijkste veranderingen zowel in grootte als aard ten opzichte van vorig jaar?

5.3 Schattingen

- (vii) Hoe beoordeelt u de schattingen/aannames van het management in de jaarrekening? Welke mate van prudentie heeft het management daarbij in acht genomen? (bijvoorbeeld op de volgende vijfpuntschaal: zeer voorzichtig – voorzichtig – gebalanceerd – optimistisch – zeer optimistisch)
- (viii) Hoe verhouden de kwalificaties van de accountant ten aanzien van schattingen/aannames uit de jaarrekening 2016 zich tot die van het voorgaande jaar?

5.4 Overig

- (ix) Is gedurende de controle beslist tot additionele controlewerkzaamheden die niet in het oorspronkelijke auditplan waren opgenomen. Zo ja, wat was de aanleiding om daartoe over te gaan en welke additionele controlewerkzaamheden zijn precies verricht? Welke additionele fees zijn door de accountant daarvoor in rekening gebracht?
- (x) Zijn de jaarrekeningen van alle dochtervennootschappen over boekjaar 2016 gereed, en door de (lokale) accountant afgetekend?

6. Kennis van deze brief

De VEB verwacht dat de aangeschreven accountantskantoren en de daarbij aangesloten accountants kennis nemen van deze brief en de daarin opgenomen vragen. Wij rekenen, met uw hulp, op een transparante jaarrekening en bestuursverslag en zien uit naar een nog betere rapportage in de jaarrekening alsmede een vruchtbare discussie in de AvA.

Wij sturen een kopie van deze brief aan alle beursvennootschappen en aan de NBA. Op verzoek sturen wij u een Engelstalige versie van deze brief

Wij zijn gaarne bereid het voorgaande mondeling toe te lichten.

Vereniging van Effectenbezitters

P.M. Koster
Directeur

drs. D.M. Tomic
Senior Econoom

mr.drs. G.F.E. Koster
Advocaat